

ficiem mediis. Probatum enim nondum est Tellurem esse corpus ignobilius tum aliis mundi corporibus, tum præcipue Luna, quæ multo majores eminentias & depressiones habet, quam ipsa Tellus, & sic crassa quoque ac varie mixta constare videtur ex massa, æque saltem, si non magis, quam Terra. Sed neque id ostensum, centrum esse locum in Sphæra mundana ignobiliorem, quam aut Superficies, aut regio inter duo prædicta interjecta: cum in Figura Sphærica pariter ac circulo centrum inter ea referri soleat, quæ potissimum merentur considerationem, quam ob causam ejus quoque mentio fit, tam in definitione Sphære, quam circuli. Ut tandem illud levi saltem tangamus brachio, non semper collocari in composito aliquo corpore, nobiliori in loco nobilior corpus, sed sæpe usu ita exigente in extremis collocari, quæ præstantiora sint, sæpe etiam in medio, prout in humana etiam Societate, non semper locus ornat virum, sed vir sæpe ornat locum. Ex quibus omnibus manifestum nunc esse putamus, quod quemadmodum de eo certi esse possumus, Tellurem in medio circulorum coelestium & stellarum fixarum sitam esse quoad sensum, ita nullo argumento demonstrari possit, sitam esse eandem in medio quoque Systematis Planetarii Physice, aut Centro mundi Geometricè accepto.

Corollaria.

I.

Tres tantum dantur Philosophiæ Contemplatiæ species, Metaphysica, Physica & Mathematica.

II.

Non quidem, quod tres diversæ abstractionum species sint, sed quod tria genera rerum dentur, quæ solius contemplationis & scientiæ causa cognosci possunt, immateriales scilicet & immobiles, materiales & mobiles, ac denique quæ sine materia quidem non sunt, absque ea tamen considerari possunt.

III.

Ontologiam itaque, Pneumaticam, Theologiam naturalem, Noologiam & Gnostologiam non putamus esse scientias a Metaphysica distinctas.

•• (0) ••

Q. D. B. V.

XV.

PROBATIONEM

DE

AUDITU,

Magnifici Jctorum Ordinis
induku,

2. 8. sub IV

PRÆSIDIO

DOMINI

FRIDERICI PHILIPPI, Lips.

J. U. D.

add. IV. Martii, Anno M. DC. LXXX.

H. L. Q. C.
P. P.

GEORGIUS FRIDERICUS Scharff

Lygio - Silesius,

Autor.

LIPSIÆ,

Literis JOH. WILHELMI KRÜGERI.

VIRIS.
ILLUSTRIS. NOBILIS. AMPLIS. CONSULTIS.
PRUDENTISSIMIS
INCLUTI. DUCATUS. LYGII.
STATIBUS. PROVINCIALIBUS;
EMINENTISSIMIS.

Dnm. Patronis. suis. perpetuo. de venerandis.

Nec. non.

VIRIS.
NOBILIS. AMPLIS. CONSULTIS
PRUDENTIS.

CONSULI. PROCONSULI.
ET. RELIQUIS. REIPUBLICÆ. PATRIÆ.
SENATORIBUS. SPECTA-
TISSIMIS.

*Dnm. Patronis. & Fautoribus. suis. aeterno. pariter.
Cultu. prosequendis.*

*Hâc. qvalium. qvalium. Primitiarum. Acade-
micar. Dedicatione. se. suaqve. Studia. ut. de-
bet. ita. commendat.*

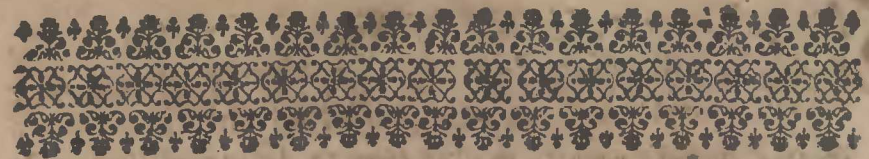
NOBIL. IPSARUM. STRENUIT.
ET. AMPLITUD.

Subiectissimus, Observantissimusq; Client

Author.

426408

I. N. 7.
PRO DROMUS.

Eritatem, illam. Justitiæ
Nutricem atq; Fundatricem, ut re-
ctius è fluctuosò Dubiorum pelagò
eruat Prudens ac Circumspectus Ju-
dex, (quippe in quò sola hæc scien-
tia requiritur, ut habet *Mæstertius in*
tr. de prob. quæst. cui fiat probatio. p. 615.) opus ipsi
erit quam maximè Probationibus; Nam licet ne-
gandò vel affirmandò, Veritas ipsa non mutetur;
per *l. 6. pr. ff. ad Municipal. Reipubl.* tamen interest,
eam in lucem publicam prodire; cum, ut litium
aliquis sit finis, *l. fin. pr. ff. pro suo.* tum, ne probis &
virtuosis sua præmia, *l. fin. C. de stat. & imagin.* Im-
probis verò & sceleratis promeritæ poenæ detrahan-
tur, *l. 51. §. 2. ff. ad L. Aquil. l. 22. C. de pen.* Tradi-
tur inde varii generis Probatio à Dd. 1. Ratione *Sub-*
jecti, alia est Artificialis, quæ industriâ Probantis ex
ipsâ Causâ ejusq; circumstantiis deducitur; *alia In-*
artificialis, quæ ad fidem faciendam extrinsecus ad-
sumitur, *Dn. Struv. Exercit. 28. th. 3. & 4. Strauch.*
Dissert. ff. 25. th. 12. Quæ tamen, si verum fateri ve-
limus, non est Probatio Juridica, sed Rhetorica *Ari-*

Stor. 1. Rhetor. 2. Hahn. ad Wesenb. tit. de probat. n. 16. p. 58, 2. Ratione Efectus, alia plena dicitur, ut puta, quæ plenam & sufficientem facit fidem. l. 19. C. de R. V. l. 21. l. fin. C. de probat. l. 2. C. de testibus. alia Semiplena, quæ quidem, ac si Juri nostro parum conveniat, à Donello lib. 24. Comment. c. 19. & Duareno 2. Diss. 33. impugnatur; Haud obscure tamen partim ex l. 5. l. 6. C. de prob. c. ult. extra de Jurejur. partim ex art. 23. Constit. Criminal. Carol. V. ibi: Dieselbe ist eine halbe Beweisung. & Ordin. Proc. Sax. Tit. 30. in pr. Ususq; fori adstruitur Gail. 2. obs. 20. n. 5. Mynsing. 1. Obs. 68. & 93. Mascard. de prob. Vol. 1. Quest. 4. n. 11. Trentl. Vol. 2. Diss. 4. th. 2. Strauch. Diss. ff. 25. th. 8. Amad. Eckolt. ad tit. ff. de probat. §. 2. Dissent. noviss. Wissenb. Diss. ff. 43. th. 4. Ad alterutrâ prioris, utramq; verò posterioris Divisionis speciem, Præfens HÆC DE AUDITU PROBATIO, quam ventilare suscepimus, erit referenda; Sed antequam ad eandem penitiùs progrediamur, jure meritò Divi Imperatoris nostri, quod in Nov. 6. præf. monitum piissimum expressit, ad animum revocamus; Nempe benè universa & competenter geri, si principium decens & amabile fiat Deo. Atq; ita primariò eidem omnia adscribimus; deinde ejusdem Gratiam humillimè imploramus. Faxit, ne quidquam adversus Æquitatem dicendò statuendòve committat Juvenilis lubricitas. Certè sic nihil derogabitur iis, quæ ad Justitiam, nihil iis, quæ ad Veritatem,

CA-

CA PUT I. DE NOMINE.

§. 1.

Hisce, ut par erat, annuente l. 1. ff. de O. J. decenter præmissis, rem ipsam exordimur; ubi in principio statim & quasi in limine se nobis offert Vorum Enodatio; *Vorum enodatio utilis est.* in quam inquirere non tam seculi mores, quam ipsa sva- dere videtur utilitas, LLbus nostris adstipulantibus, ut videre est in l. 1. pr. ff. de J. & J. l. 1. ff. de R. C. l. 1. ff. de acquir. vel amitt. poss. l. 1. pr. ff. de Furt. l. 1. §. 1. ff. de pact. l. 49. ff. de V. S. aliisq; benè plurimis. Non tamen in hoc erimus prolixiores, sed quæ pulchriùs accuratiùsq; fortè de hâc re dici potuissent, Lexicographis relinqvimus, iplo Jure admoniti, potiorem Rerum, quam Verborum habendam esse rationem, arg. l. 17. ff. de LL.

§. 2. Duo autem potissimùm hîc consideranda veniunt vocabula. 1. PROBATIO, quod à supinò Verbi Probatio: probare, (cujus varix acceptiones & Homonymiz habentur nis Etymologia, apud Almers in suo Manuali Juris, qui de eò videri potest, si logia, Hocui libitum fuerit, sub tit. Probatio) Derivatione scilicet monymia, Grammaticâ, non Logicâ deducitur. Atq; in jure nostro, secundum Excellentissimum Strauchium Dissert. ff. 25. th. 8. trifariam usurparur. Vel enim significat medium & causam; Quæstionem seu intentionem probantem & tunc idem est, quod Argumentum; Vel denotat Effectum medii probantis, seu ipsam conclusionem; Vel etiam Actum medium illud adhibentem, quæ significatio est hujus loci. Perez ad tit. C. de Probat. n. 2. Ummius in Process. Diss. 25. th. 1. n. 5.

§. 3. 2. AUDITUS, quæ vox in legibus nostris, vix *Audire:* aliò, quam apud Latinos sivevit, significatu gaudebit. vide l. 6 C. Theodos. de Hæreticis adde c. cum caus. 37. extra de testib. c. præterea extra eod. can. teste: 15. in addit. Caus. III. quest. 9. Descenditq; à verbò audire, cujus diversas significationes latius expositas habet Dn. S. Stryck. in Tr. de jure sens. Diss. 30.

43

cap. 1.

cap. 1. n. 2. § 3. Hæc dicta de Nominibus sufficere putamus ad scopum nostrum, proinde nunc ad Definitionem realem nos convertimus.

CAPUT II. DE DEFINITIONE ET DIVISIONE.

Definitio realis. §. 1. **E**st autem Probatio de Auditu, Actus, quò, negata ab adversa parte intentio per Testes Habiles de Auditu legitimo & ordinato modo deponentes ad fidem iudicis faciendam, confirmatur, l. 1. l. 12. in fin. ff. de probat. Prælaud, Strauch. Exercit. ff. 25. th. 8. p. 389. Meier. in Colleg. Jur. Argent. de prob. th. 2. B. Eckolt. d. l. §. 1. p. 307. Magnif. Dn. Born. in Disp. ad univ. Jus Judic. th. 50.

Divisiones §. 2. Definitionem excipit Divisio, ubi præcipue nostra probatio dividitur 1. in plenam, quæ plenam iudici facit fidem. B. Eckolt. ad tit. de prob. §. 2. p. 306. Et minus plenam, per quam aliqua saltem, sed non plenaria, fides iudici exponitur. vid. cap. 5. & 6. infra. 2. In Eam, quæ est de auditu proprio, quando quis propriis factum percepit auribus. Dn. Sam. Stryk. in tr. de Jure sens. Disp. 3. cap. 2. n. 1. & quæ de auditu alieno, ubi ab alio factum verbis enarratum accepimus, dicitur, d. l. Prosper. Farinac. de testib. lib. 2. quest. 69. cap. 1. denique 3. Probatio est vel Regularis, quæ fit post litem contestatam tot. tit. extra ut litem non contestatam, vel Irregularis, quæ fit ante litem motam ad perpetuam rei memoriam. Dn. Swendendorffer. ad Fibig. cap. 2. §. 25. lit. C. n. 2. p. 207.

Genus. §. 3. Generis loco posuimus Actum, intellige Judiciale, l. 18. C. de probat. l. 3. C. ob turpem caus. verbo actus generaliter sumto, pro omni facto communi, l. 19. ff. de V. S. quo negotia sunt Gædd. ad d. l. 29. n. 9. longeque commodius, quam Ostensionem & Demonstrationem cum Bachov. ad Treutl. Kol. 2. Disp. 4. th. 1. lit. A. quam tamen à probatione multis differre, satis erudite pro more exposuit prælaudatus Dn. Strauch. Diss. 25. th. 8.

CA-

CAPUT III. DE CAUSA EFFICIENTE.

§. 1. **Q**vandoquidem notissimi juris est, Ea, quæ probari Probatione ostendit, nequeunt, pro non gestis, neque existentibus *nis necessitas.* *haberi l. 77. ff. de Contrab. Empt. l. 17. ff. de in diem addict. l. 30. ff. de Testam. int. l. 10. ff. de reb. dub. Wesenb. in ff. de Prob. n. 1.* Probationem autem vice versa adeo esse de Substantia Judicii, ut ne quidem in summarissimo omitti, Clement. Suepe, de Verb. Signif. Carpz. in Jurispr. Consistorial. lib. 3. Def. 28. n. 10. & Zang. in tr. de Except. c. 2. n. 9. 1. arg. Decis. Elect. Nov. 1. sed semper, sive id fiat verè, sive præsumtivè, intervenire debeat; Treutl. Vol. 2. Disp. 23. lb. 3. lit. C.

§. 2. Ita Thematis hujus CAUSAM REMOTAM Jus Causa Efficiens *recond. tum* Canicum. cap. licet ex quadam 47. extra de testib. mota. *ibiq. Glossa & Dd.* statuere calculumque nobis abundè adjicere, non dubitamus: Quod verò generaliter Probationes attingit, eas jam tum in Republ. Hebraicâ & apud omnes gentes benè moratas perquam custoditas fuisse, diffidendum haud est; unde Jure Divinò Judices condemnare illum prohibebantur, nisi ad minimum duobus testibus convictum, Deut. 17. v. 6. & 19. v. 15. quam deinde Legem in Novò Testamento fuisse repetitam apertissimi Textus apud Matth. 28. v. 16. & Joh. 8. v. 17. evincunt. Verum licet hoc ita sese habeat in thesi; in hypothesi tamen & quatenus jam solum jus nostrum certa quædam & singularia de iis disponit, eaq; ad statum nostrum applicat, res aliter quam prædicto modo se habere non videtur.

§. 3. Causa vero EFFICIENS PROPINQUA, ut in Propin- *qua est* *Judex.* omni probatione, ita & hinc potest esse Judex, Actor & Reus. Amad. Eckolt. ad tit. ff. de probat. §. 8. quibus asserentibus *Judex.* arg. l. 2. l. 5. l. 21. l. 22. ff. l. 8. C. de probat. hoc onus, sed diversimodè incumbit. Judex enim probandi necessitatem vel *ex offi-*

ex officio, ut in causis inquisitionis, inscipit *B. Brunn. in Process. Inquisit. cap. 8. vel sententiã suã interlocutoriã arg. c. 9. extra de probat. imponit l. 2. ff. eod. Dn. Struv. Exercit. 28. th. 6. & cum probat vel r. Actor, l. 21. ff. l. s. C. de prob. §. 4. Inst. de leg. qvõ non probante. Rens absolvitur, etsi nihil præstiterit, l. 4. C. de Edendo, c. f. §. 1. de Jur. jur. in 6to. imõ licet se adstrinxerit ad aliquid probandum, defeceritqve, nectamen condemnatur. *Mascard. de prob. Vol. 1. c. 36. n. 37.* Nam quicumq; agit, ille regulariter & semper aliquid intendit, vel affirmat, Affirmans vero suam intentionem probare tenetur, l. 2. ff. de probat. §. 4. Inst. de Leg. l. 2. l. 23. C. de probat. Vel 2. *Reus, l. 5. l. 12. l. 17. l. 18. §. 1. l. 19. l. 22. ff. de prob. qvi cum directõ & ferè semper ea inficiatur qvã potuit Actor, eatenus, qvatenus vel in totum vel pro parte negat, Carpx. in Proc. t. 23. art. 1. n. 42. negationem suam, nec per rerum naturam probare potest, aut debet. d. l. 23. C. de prob.**

Qui probat Per indirectum verõ, suam quocq; Negativam, qvã affirmat vel per indirectum scil. tacitam aut involvit, aut per necessariam consequentiam eruere finit, nihilominus nonnunquam probat, sicq; in l. 8. ff. de probat. qvi negat, se in patriã potestate esse, tacitè affirmat, se ab Avo esse emancipatum, it. in l. 7. ff. eod. Hares, qvi bona defuncti ad solida legata sufficere negat, facile opinionem facit, aliqua tantum bona esse in hæreditate, quorum tamen æstimationem Legata longè excedant, & propterea hi ipsi ad probationem adstringuntur. Quo sensu LL. alia adhuc quamplurimæ intelligendæ, qvã neganti imponere videntur probationem, quas recensuit *Mestert. tr. de Probat. Q. Cum Negatione expresse. negativa enim non ex figurã verborum, sed vi & potestate æstimanda. B. Brunn. ad l. 8. ff. de prob. n. 2.*

vel directum quod similiter procedit, si reus excipiat, tunc enim partibus Actoris fungi Exceptionemq; implere debet, l. 9. pr. §. 1. §. seqq. ff. de probat. Nisi sit Exceptio non numeratæ pecuniæ, intra biennii metas opposita, §. 1. Inst. de Limitat. Obligat. ubi petitor probare debet, pecuniam alteri esse numeratam, l. 3. l. 10. C. de non num. pec. nam hæc negatio

est de naturã contractus. *Dn. Aug. Bened. Carpx. Antecessor in hæc Alma florentissimus in prælect. ad Schobel. tit. de probat. vid. supra cit. Autor. in Tract. de non num. pecun. p. 376.* quando verõ Exceptio illa, biennio demum elapsõ, Actori limitatio est objecta, virtutem suam amittit, atq; tum Reo probatio nis limitatio adjudicatur. *B. Philipp lib. 3. Eccl. 68. p. 705. Ungep. Exerc. ratio. Just. 11. quest. 9. dicta quocq; non aliter procedunt, si præsumtio sit contractuum, ut in l. 12. ff. de probat. l. 9. l. 25. pr. §. 1. 2. §. fin. ff. eod. l. 17. ff. de iure dot. l. 23. §. 8. ff. de fideic. libert. Cujac. lib. 12. obs. 49. Mestert. de probat. Quest. An Præsumt. ult.* Hinc inde ab onere probandi relevatur Possessor rei contractuæ l. fin. C. de R. V. l. 1. C. de hæred. petit. cum ille possessionis commodõ se tueatur, l. 1. §. 6. ff. uti possid. non obstat, l. 16. C. de probat. vid. *B. Eckolt. tit. de probat. §. 3. in f. ubi plures exceptiones legi possunt. Quid vero dicendum, si non liqueat, quis actor, quis reus sit, in controversendi qualitate? vide Dn. Strauch. c. l. th. 9.*

CAPUT IV. DE OBJECTO.

§. 1.
Videndum jam est. QVALE hæc de Auditu Proba-Objectum, tio fortietur OBJECTUM, ac Auditus quidem, Auditus, prout Physici eum considerant, objectum sonus est Physicum, quicumq; *Bald. in c. 35. extra de testib. Juridicè autem ille Juridicè tantum, de quõ in Judiciõ quæstio moveri potest; Dantur enim res bene multæ, de quibus nisi auditu perceptis, Probatio institui non potest. Dn. Stryk. in Tr. de Jure sens. Diss. 3. c. 1. n. 8. & c. 2. n. 4. Itaq; asserimus probationem hanc versari circa ea, qvã sunt Facti, l. 6. C. de probat. in quibus intentio actoris & exceptio rei se fundat. l. 12. l. 19. ff. de probat. Jus enim, cum Judici notum esse debeat l. 2. ff. de Jur. & Fact. ign & ex officio Judicis suppleri possit, l. un. C. ut quæ desunt Jus non Advoc. nunquam est probandum, nisi quoad adplicationem, Trcutl. Vol. 2. Diss. 4. th. 1. l. P. Dn. Strauch, Diss. 25 th. 10.*

benè tamē §. 2. Facta verò, de quibus diximus, esse debent (1.)
 (1.) *Facta* AUDITU PERCEPTA; Nam ut minus accuratè loqui-
auditu mur, cum dicimus: Ego his meis oculis vidi, Mævium
percepta. promississe Titio centum aureos: Ich habe es wie meinen
 Augen gesehen/das Mævius 100. Ducaten versprochen/quod
 vulgus tamen assollet, ita certè longè pejùs faceremus, si
 testem negotii verbalis furdum, licet acutissimi visus, invo-
 caremns, Quoniam hoc modo confunderentur sensuum
 objecta, nec Effectum suum, quem debebant, nancisci pos-
 sent. *vid. laud. Dn. Stryk. Disp. 3. c. 1.* Aliud fortè dicendum
Factaque videtur, ubi quæstio est de tali casu, in quo visus & auditus
mixta. unà concurrerunt, v. g. in realibus simul & verbalibus inju-
 riis; ibi enim sensus unus alterum quoq; involvit, neq;
 hæc res solò auditu potest percepta, sed insuper visu per-
 cipienda, dici, & proinde non in totum hujus materiæ ob-
 jectum, ut scil. delictum ex unius depositione judicari
 possit, constituit, sed ex parte tantum, quatenus scilicet Au-
 ditus de eò solò, quod in ipsum cadere potuit, deposuit.
Dn. Stryk. alleg. loc. n. 8. Idem statuendum, cum lex expressè
ad auditum visum simul requirit, ut in testibus testa-
menti l. 9. ibi: Et testes non in conspectu testatoris. C. de testam.
ibiq; B. Brunn. Carpz. in Jurispr. Forens. P. 3. Const. 3. D. 2. n. 7.
dist. Dn. Stryk. c. 1. n. 28. etiam tempore pestis conditi.
Carpz. p. 3. C. 4. D. 10. Quod nonnulli, sed perperam, ad
Donationem mortis causà extendunt. Dn. Stryk. d. l. n. 93.
Diff. Carpz. p. 3. C. 1. D. 30. n. 6. tanta enim nonnunquam ho-
rum sensuum est affinitas, ut vix ac ne vix quidem discer-
ni possint. cit. Ant. n. 10.

Nec inter §. 3. Non interest, an facta, quæ auditu percipimus
 est an sint NOVA sint, hoc est non multum abhinc annis celebrata,
 nova sive ANTIQVA, ut Centenaria, l. 76. ff. de Judic. l. 65. in f. ff.
 an anti- de usufr. l. 8. ff. de usufr. leg. l. 23. C. de SS. Eccles. aut immemo-
 qua. rialia seu hominum memoriam excedentia, l. 28. ff. de pro-
 bat. l. 2. §. 8. ff. de aqua quot. Farinac. lib. 3. de testib. l. 7. qu. 69.
 n. 142. Mascard. de probat. Vol. 1. Concl. 104. n. 4. quæ duo in
 multis differre satis eruditè exposuit, Rebban. J. C. in Disp.
 de Pre-

de prescript. immemoriali. inq; praxi ita observari statuit
 B. Carpzov. P. 2. C. 1. D. 7. Etenim tam auditus alienus, sive
 prout eundem vocant Dd. auditum auditus Baldus in cap.
 licet 47 extra de testib. Cottofr. ad l. 28. ff. de probat. lit. E. quam
 Auditus proprius, modo utrobq; debita observentur
 infra in cap. 5. exposita requisita, probatione indigent.
 Nec enim opus est, ut semper super sint, qui meminerint,
 sed sufficit audivisse testes ab eis, qui memoriã tenuerunt.
 J. C. Paul. in l. 2. §. 2. ff. de aqua & aqu. plu. arc. nec refert,
 utrum res sit majoris præjudicii, an minoris, utroq; enim an mayo-
 casu nostram probationem admitti contra communem ris an mi-
 Dd. Scholam, Farinac. c. l. n. 133 & seq. testatur. Mascard. de noris pra-
 Prob. V. 1. Concl. 104. n. 19. Stryk. d. cap. 3. n. 18. judicii.

§. 4. (2.) Requiritur, ut in quibus Auditum adhibui-
 mus, eadem adhuc DUBIA dici possint; notoria namq; (2.) Du-
 indubitata non indigent probatione, l. 1. §. 2. ff. de O & A. bia
 e. de manifestis XVII. q. 1. c. super ea 3. extra de testib. cog satis e- non noto-
 vincunt adde. Evidentia 9. extra de accusat. Mynsing. lib. 6. obs. 3. ria
 nisi sint facti traseuntis Gail. 1. obs. 7. n. 4. & seq. §. 2. obs. 27. nisi sint fa-
 n. 25 Dn. Schwend. ad Eckolt. 1. ff. de probat. §. 8. verb: quæ et trans-
 notoria sunt. Sicuti nec illa, quæ jamjam decisa, l. 19. C. eumis
 de transact. l. 31. ff. de jurejur. aut per transactionem aut alio nec decisa
 modo definita sunt l. 13. §. idem Jul. ff. de jurej. ratio est in
 l. 23. §. 1. ibiq; Gloss ff. de condit. indeb. l. 32. C. de transact. We-
 senb. in ff. h. t. n. 7.

§. 5. Quibus positis nunc facile inferre licet: *Obiectum*
 ubicunq; vel de contractu verbis celebratò, vel de- *probatum*
 delictò verbis patratò, vel ex circumstantiis cujusdam
 delicti ex auditu, qualis casus est in cap. 17. extra de te-
 stib. & attestat. Dn. Stryk. all. Disp. 3. c. 1. n. 38. & seq. item
 cum de voce hominis sive ordinariã, quã in conversatione
 utimur, sive extraordinariã, eãq; vel plorante, seu ejulan-
 te l. 1. §. 28. ff. ad Scl. Silan. vel clamante l. f. C. de his quæ in
 indign. & ut paucis dicam, de omni eo, quod auribus per-
 cipi potest in judicìo controversitur; puta in Emptio-
 ne-Venditione, Locatione-Conductione, Societate &

per audi- Mandato, &c. Probatio de auditu consequitur objectum
 tum suum: Si videlicet auditum proprium concernat. Ubi
 proprium cumq; vero de factis antiquis, in quibus temporis diuturni-
 Facta vero tas Probationem reddit difficiliorem Menoch. Arbitr. Judic.
 antiqua Quest. l. 2. caus. 43. n. 11. puta de Memoria Dn. Stryk. d. 11. Disp.
 ut 8 c. 3. Finibus antiquissimis. D. Brunnem. Repet. parat. Wes.
 de memo- tit. fin. regundorum. gv. 16. Mascard. de prob. V. 1. Concl. 395. n. 4.
 ria Wissenbach. p. 1. Disp. 22. th. 6. Præscriptione immemoriali,
 de finibus c. 1. de Præscript. in Vltio. Carpx. p. 1. C. 16. Def. fin. Schneidew. ad
 antiquis tit. Inst. de Usucap. Junge supra allegatam Disputationem de immem-
 de Præscri- moriali præscriptione. Possessione vel Dominiõ Antiquõ.
 ptione Mascard. de prob. d. Concl. 104. n. 17. Menoch lib 5. A. J. Q. 75.
 de Domi- n. 11. Farinac. de test. d. quest. 69. c. 3. n. 13. aut Consanguinitate
 mio & Pos- & Affinitate sermo est c. 47. extra de test. c. d3 Parantela 5. XXXV.
 sessione q. 6. Carpx. lib. 3. Resp. 65. n. 6. vel de Credulitate, veluti pro
 de Con- rei innocentia, Farinac. de test. lib. 3. Tit. 7. Q. 68. §. 2. n. 77.
 sanguini- vel quod directõ probari, d. l. n. 81. aut sensu corporeõ per-
 tate & Af- cipi non potest, n. 82. disceptatur, Auditus alienus officio
 finitate suo fungens, Objectum sibi constituit, Farinac. de probat.
 de Credu- lib. 3. gv. 69. n. 62. quã tamen ratione & efficaciam hæc omnia
 litate fiant inferius & capite subsequente pertractabitur. Hoc
 per Audi- tantum adhuc præsentis loco non est prætereundum: Pro-
 tum bationem de auditu Auditus extra casu exceptos se non ex-
 (2) alie- tendere; nec nomen quidem probationis apud Jctos me-
 num. reri, cum sit contra formam juris præscripti, quam plurimis
 eruit. Farinac. d. l. c. 1. n. 31. & seqq.

CAPUT V. DE FORMA.

§. 1.

Forma & **H**Uc usque generaliora pertractavimus, sequuntur
 modus specialiora, nempe formã & finis. FORMA, confi-
 perficitur stit in Probationis modõ & testium qualitate. I. Ma-
 lute conse- dus & ratio probationem instituendi ferè ita perficitur
 statã ut (1.) lute demum contestata tot. sit. extra ut lute non contestata,
 Trentl.

Trentl. V. 2. Disp. 4. th. 6. lit. A. (cum antè eam, non certõ
 conitet, an cedere reus, an contendere velit B. Eckolt ad tit.
 ff. de prob. §. 5. p. 309. exceptiones videtis apud eundem,
 quibus adjici potest probatio ad perpetuam rei memoriam
 Dn. Swendendorffer in Not. ad Fibig. cap. 2. §. 15. lit. Q. p. 207.) &
 præcedente sententiã judicis interlocutoriã procedat, We-
 senb. in 11. ff. de prob. n. 5. atque tum sive Actor sive Reus petit
 ad probationem admitti & dari sibi terminum probandi, id
 est diem statui, intra quem testes suos producat & præterea
 adversarium, ut videat testes produci & jurare: c. 2. extra
 de testib. ibiq; Dessel. in Erotem. gv. 8. p. 208. qui jure communi
 Judicis arbitrio commissus l. 1. C. de dilat. c. 4. §. spatium III.
 gv. 3. Jurè vero Saxonico statutus est sex septimanarum
 triumque dierum continuarum, à tempore rei judicata
 computandarum. Landst. lib. 1. art. 67. Constit. Aug. 16. P. 1.
 Ord. Proc. Sax. tit. 20. in pr. Intra quem terminum, (qui vo-
 catur eine Sächsishe Frist:) à probaturo non tota probatio
 peragitur, B. Philipp. ad tit. 20. Conf. 1. n. 3. 4. sed ad minimum
 articuli probatoriales ex libelli visceribus desumendi Ord-
 nat. Cameral. P. 3. tit. 14. verb. und sollen/ B. Philipp. c. 1. conf. 5.
 n. 3. affirmative, per verba Wahr seyn concipiendi Magnif.
 Dn. Born. in Disput. ad Univers. Jus. judicial. 1. th. 5. lit. E. n. 3.
 & quantum fieri potest breves, rotundi & ad rem negotiij;
 qualitatem, ut in antiquis & immemorialibus Brunn. ad l. 28.
 ff. de probat. pertinentes seu relevantes O. P. d. tit. 20. §. Die-
 weil auch/ ibiq; prælandatus Philipp. conf. 5. cum nominibus te-
 stium examinandorum & Directorio offeruntur, Magnif.
 Dn. Born. d. l. ad hoc, ut prænominati testes cum productõ
 adversario, transmissis ipsi articulorum copiis pro conci-
 piendis interrogatoriis citentur, d. l. th. 51. lit. E. aliã enim
 Probatio pro delerã est declaranda; nisi dilatio termino
 adhuc currente fuerit petita; quã primã & secundã vice ex
 causis sat prægnantibus facile Ord. Process. Sax. t. 20. §. Wir-
 lassen arch. Resol. Cravam. Provinc. de anno 1661. Tit. Von Ju-
 ruriens Cachen §. 21 vers. detwegen/ ulterior verò non ali-
 ter, quam cum causã cognitione & solennitate legali, vel
 B 3 jura-

es senten-
 tiã inter-
 locutoria.
 Terminus
 probandi
 est J. C. ar-
 bitrarius
 J. S. Sta-
 tutus
 quò offe-
 ritur ar-
 ticuli
 riant
 pertinen-
 tes
 cum nomi-
 nibus te-
 stium
 & Direc-
 torio
 aliã pro-
 batio est
 deserta
 nisi dilat-
 io
 prima,
 secunda
 & ulterior

impetretur iuramentū calumnie præstitū conceditur, B. Philipp. ad d. 2. 20. Conf. 4. n. 3. aut favor personæ vel causæ Carpx. in Pro aut causa cess. tit. 15. art. 11. n. 85. ut mulierum, mingerum, Ecclesiarum restitutio, ac universitatum restitutionem in integrū postulat. Decif. nem ne- Elect. noviss. 4. ibiq. B. Philipp. Obs. 3. 4. §. 1. ad d. 1. 20. Conf. 3. gent pau. d. aliter sese res habebit, si in forō Saxonicō, de jure Bra- Terminus xandi & Remediō L. diffamari, controversitur, ubi illic Juris Bra- duorum rœnsium Ord. Prov. Sax. de anno 1555 tit. Don Brax xandi en/vers. soller. Carpx. L. 1. R. 37. Magnif. Dn. Born. cit. Diss. & reme- th. 50. lit. G. hīc autē duplicati termini Saxonici spatium, dii L. in- termini probatorii locō, est præstitutum. Carpx. Tit. 20. art. famari. 3. n. 41. 42. Dn. Schwendendorfer ad B. Eckolt. §. ff. de probat. §. 4. verbo: Est spatium sex septimanarum. p. 364.

Adverse §. 2. Hīc præmissis 2. Judex adversæ parti exhi- parti arti- bitos articulos communicat, ut formet interrogatoria onli exhi- tam generalia ad testium fidem & qualitatem, Ma- bentur, gnif. D. Born. cit. loc. th. 51. lit. F. quā specialia, dicta te- pra for- stium circa quoslibet articulos, quoad propositi negotiū, mūdi in- loci, temporis, auditus, scientiæ circumstantias, concer- terroga- nentia, cap. 37. extra de testib. Gail. lib. 1. Obs. 95. n. 8. §. d. th. lit. F. toris de quibus requiritur, ne sint præliminaria, Ord. Proc. Sax. d. 1. Nach dem es aber nimis prolixa, ambigua & criminosa Recess. Imp. de anno 1654. §. es sollen aber keine / Philipp. ad d. 1. 20. Conf. 2. sed brevia & pertinentia ad eruendam verita- tem & falsitatem testium patefaciendam sufficientia & a- ptata nata Emeric. à Rosbach. Prax. Civil. tit. 54. §. 55. Dn. Swen- dendorffer. ad Fribig. cap. 2. §. 3. n. 10. lit. 9. p. 598.

Testes ci- §. 3. Articulis ita communicatis, Testes ipsi citantur à tantur & giudice aut ejus Commissario, qui si ejus sint conditionis, exami- ut in iudicio, quod tamen regulariter fieri debebat, non nantur comparuerint, quales sunt multi apud Mastern. de Probat. vel in Ju- Quesk. An ipsi testes, p. 622. enumerati, iudicis erit arbitrari, diciō an domum suam vel Testium propriam citatos eos, audiri vel in do- velit L. 3. §. 1. §. 2. §. 3. ff. de testib. nisi agatur criminaliter, mo. tunc enim nullō regulariter modo à iudiciō sese, enjuscun- que quoque siue conditionis subtrahere poterant. Nov. 90.

6. 5. Cum absentibus autem & alterius Jurisdictioni sub- jectis testibus, quomodo procedatur, præscriptum est in Ord. Proc. tit. 23. ad quem Philipp. Conf. an

§. 4. Citatis itaq. testibus (3.) citantur & ipsæ partes per- Citantur emtoriē, producens quidem, ut producat suis sumtibus quōq. par- L. 3. §. 4. ff. l. 11. C. de testib. tam realiter præsentibus, quam ver- tes tes baliter, absentes tanquam præsentibus. O. P. S. d. 1. 20. §. Eben- māßig / Productus verō, ut jurare videat testes. Magnif. Dn. Born. all. loc. lit. H. Quibus omnibus præsentibus Exa- quibq. pra- minatori Interrogatoriā productionis in terminō demum sentibus exhibentur O. P. S. d. l. §. 1. verb. keine Wissenshaft. testesq. testes ju- rant ad causam pertinent, omnem & solam veritatem dicturos, idq. non solum pro eō, à quō producti sunt, sed etiam, contra eum, si rei veritas requirat, neq. etiam ad ferendum testimonium in hāc causā, odio, amore, timore, vel com- modō aliquō inductos procedere. Sie wollen als angegebene Zeugen / die reine und unverfälschte Wahrheit sagen / und solche nicht verschweigen weder um Giff / Galt / Gerechtigkeit / Freundschaft noch Feindschaft / noch um ander Ursachen willen / l. 9. C. de testib. c. 5. 6. 7. 8. XXXV. q. 6. c. 47. extra de testib. No- sol. in Process. p. 1. c. 68. n. 13. n. 14. p. 119. Quod iuramentum in probatione tam de auditu proprio, quam alieno exigitur Stryk. d. l. c. 2. n. 39. & nemini testium, d. l. q. c. 8. c. 23. c. 59. extra de testib. nec clerico B. Philipp. ad Decif. El. Nov. 1. Obs. 2. nisi partibus consentientibus remittitur. arg. l. 7. §. 14. ff. l. pen. C. de pact. l. 26. ff. de rei vind. Mascard. de probat. Vol. 1. Concl. 3. n. 108. excipitur summarissimum possessorium ubi Electo- rale forum duos injuratos fide dignos testes admittit. De- cif. El. 1. ibiq. B. Philipp. Magnif. Dn. Born. d. Diss. th. 51. lit. K.

§. 5. Depositiō à testibus iuramentō, partes secedunt & (4) testes singuli à iudice ejusvè Actuariō ad articulos & interrogatoria singulatim examinantur, quod usu forensi ita invaluit. d. diss. & th. lit. L. & si rectius præsentibus Examen fieri deberet partibus l. pen. C. de testib. l. 13. C. de fi- de instr. Nov. 90. c. f. Interrogati deinde testes, sub metu re- iterandi

Et singula tria examinantur

qui recte iterandi examinis, Carpz. in Proc. Tit. 13. art. 4. n. 39. Dn. Swenda debent redantärffer. ad Fibig. c. 2. §. 12. lit. T. p. 610. recte respondere de- spondere bent, h. e. regulariter vivâ voce, c. testes II. q. 9. congruè & verbis clariis, o. cum causam extra de testib. non dubiis & am- biguis vid. Carpz. & Dn. Swendentorff. sine hæsitacione & va- riacione; ubi obvenit aliqua distinctio: Aut testes se corti- gunt attestacionibus jam publicatis, nec valet eorum corre- ctio, quoniam tunc cum parte omnino videntur esse lo- cuti c. pro testes extra de testib. Aut se corrigunt ante publica- tionem, idq. fit vel ante perfectum Examen, i. e. antequam Examini subscribant testes. Menoch. A. J. Q. lib. 2. c. 108. n. 1. & licitum est ipsis se corrigere, nam ita præsumitur in continenti se correxisse. Coarrruv. Variar. Resolut. lib. 2. c. 13. n. 8. verb. ceterum si testes, vel post Examen perfectum, & videndum, num verisimile sit, illos interea loqui potuisse cum partibus aut ejusmodi personis, à quibus partes scire potuerint, nec ne? Priori modo correctio plane non procedit, & sic testis vel ad postulationem partis vel post triduum veniens ad se corrigendum à die depositionis non admittitur, & si dicat se cum parte non fuisse lo- cutum, nisi id etiam probet juramentò & in super sit persona notæ & probatæ fidei. Bald. in cap. præterea, n. 4. verb. jurabit tamen extra de testib. Posteriori casu res integra est; & ita paulò post spontè veniens, causamq. correctio- nis suæ allegans & probans, Examine licet finito, utiq. est admittendus; pari etiam ratione in secretis diu carce- ribus detentum ceterisq. paribus, quandocumq. se cor- rigere posse, Dd est sententia Menoch. A. J. C. lib. 2. c. 108. Farinac. de testibus. lib. 3. tit. 7. Q. 66. n. 227. & 199.

Distinctio quædam

Et cum de- f. 6. Omnia quæ à testibus deposita sunt, 5. fidei- posita ab eis annotantur iisdemq. in continenti ab Actuario pro Aduario testimonii confirmatione iterum præleguntur, Rec. temp. fideliter de anno 1697. §. in ubrigen. Magnif. D. Born. d. l. lit. O. atq. annotantur, ne depositionis & annotationis confusio obrepat & præsignationis formula; à serenissimo Electore Nostro, secundum feliciter regente, sub dato 14. Jul. 1669. per mandatum spe- cialia

diale Notariis Judicialibus præscripta, ut 1. Interrogatoria generalia testiumq. commodæ responsiones. 2. Articuli, & 3. cujusq. articuli Interrogatoria specialia, cum depositio- nibus illico adjectis, ponantur, ad amissum observanda est; quam, cum in omnium manu non teneatur, hic subjicere allubescit.

Interrogatoria Generalia.

Interrogatorium 1.

Wie Zeuge heisse?

R. Testis 1. Er heisse N.

R. Testis 2. Er heisse N.

prescri- ptam.

Articuli probatori.

Articulus 1.

Wahr und Zeuge gehöret/ daß 2c.

R. Testis 1. Affirmat.

R. Testis 2. Affirmat.

Interrogatoria specialia.

Interrogatorium 1.

ad art. 1.

Wo es Zeuge gehöret?

R. Testis 1. auf den Marckte.

R. Testis 2. idem.

Interrogatorium 2.

ad art. 1.

Von wem er es gehöret?

R. Testis 1. von N.

R. Testis 2. von N.

§. 7. Quibus 6. succedit attestatorum Publicatio, Publican- quæ non ad producti, Nicol. in Process. V. 1. C. 64. n. 15. sed tu- producentis instantiam, d. l. Recess. Imp. de anno 1654. §. 54. coram iudice competente ad hoc legitime citante, necessa- riò in nostro foro est peragenda; cum publicatis de- mùm attestacionibus didicita & testificata facta præsu- mantur, Constit. Aug. 16. in fin. P. 1. non ut totus ibi prælega- tur rotulus, sed sufficit partes se declarare & attestaciones pro publicatis accipere. Nicol. d. l. n. 16. p. 662.

§. 8. Publicatis, uti dictum, attestacionibus, non ex Et à par- principiis juris communis, Nov. 90. cap. 4. cap. 6. extra de fide- tibus dis- instrum. putantur

instrum. c. 15. extra de testib. sed ex observantiâ fori Saxonici inesse productâ 7. invaluit. ut partes, super factis probationibus, mutuis duabus & alternis positionibus, interjecto semper sex septimanarum spatiô, ab impetratâ à judicie copiâ computandô, in scriptis offerendis mit zwoeyen Schrichselihen abgetwechelten Gesegen etiamnum audiantur Oxid. Process. Tit. 29. Constit. Aug. 18. P. 1. Resol. Grav. Provincial. Tit von Justitien - Cachen § 22. Quod spatium in causis metallicis ad quinq; dierum fatale est reductum, Ordin. Metall. art. 107. §. als ordenen wir. Nicol. in Process. P. 1. c. 68. jung. Magn. Dn. Born. in d. disp. th 55. quem omnino vide.

Testes §. 9. II. In qualitate testium eorumque habilitate videndum prius ut rectius cognoscatur, qui ad testimonium sunt inhabiles, nam contraria juxta opposita magis elucescunt arg. pr. Inst. de his qui sui l. al. 111. Dicimus autem h. l. illos inhabiles, qui vel omnino non, ne quidem in gravissimis causis, puta crimine Laetæ Majestatis, Simoniz &c aut ubi veritas rei aliter haberi non potest, admittuntur, etsi non ad condemnandum, l. 16. l. 18. l. 22. C. de pœn. tamen ad eliciendam saltem veritatem audiri & interrogari nonnunquam à Judice possunt Mellert. in tr. de prob. Quest. An ii, qui ad testimonium dicendam inhabiles sunt p. 621. quales sunt furiosi & mente capti l. 20. §. 4. ff. qui testam. fac. poss. Infantes l. 18. C. de jure debil l. 2. §. 5. ff. de testib. Muti & surdi naturâ tales Eckolt. ad t. ff. de testib. § 3. p. 319. Vel qui aliâs naturâ aut lege prohibentur l. 1. §. 1. ff. testib. arg. l. 43. §. 1. ff. de procurat. Naturâ ut infantiz proximi & pubertati proximi l. 3. §. 5. ff. de testib. Dn. Strauch. Ex. 25. th. 23. p. 391. non verò prodigi d l th. 17. Lege ut infames in l. 3. § 5. l. 15. l. 18. l. 21. ff. de testib Wesenb. in π. ff. d. 1. n. 3. similiter usurarii manifesti c. 2. de usur. in 6to. Banniti & Excommunicati c. 12. extra de heret. Judxi & Hæretici in causa Christianorum l. 21. C. de Heret. Eckolt ad t. ff. de testib. §. 3. in fine Dissentit Bachov. ad Treuil. Vol. 2. Disp. 5. th. 8. lit. C. Aliique de quibus Dn.

Strauch.

Strauch. d. Ex. 25. th. 14. 15. Cateros verò qui in certo tantum casu testes esse prohibentur ut mulier in Testamento §. 6. Inst. de testam. ordin. Advocati & procuratores in causa clientis l. fin. ff. de testib. aliq; de quibus Mellert. d. 11. in quest. quinam incertis causis testes, p. 619. ut hîc rejiciamus, nisi in tali casu agatur qui est unus de exceptis, nihil omnino svadere videtur. Ita nec cœcus à testimonio auditu perceptibili depellitur Stryk in tr. de jure sens. Dist. 3. c. 2. n. 7. Hahn ad Wesenb. de testib. n. 3. §. 5. in fin. Modo & hoc specialiter & quidem quod auditum proprium concernit, ad fidem testium annotetur. Nimirum requiri 1. ut in tali loco fuerint, in quo credibile sit ipsos contractum vel actum, de quo deponunt exactè ex audire potuisse; Qvi enim deponit se audivisse ex longinquo vel tali loco ex quo à committer accidentibus haud facile audire poterat Farinac. de testib. l. 3. tit. 7. Quest. 69. c. 5. n. 171. regulariter non probabit. Stryk d. l. cap. 5. n. 2. §. seqq. benè tamen si post Cortinam vel Partietem se percepisse dixerit, Farinac. de l. n. 171. Eodem etiam modo & matrimonium promissum validè probatur, Stryk. l. c. 1. n. 17. Quamvis alii alia insuper admnicula requirant, pro quorum conciliatione ita distingvit Farinac. de Quest. 69. c. 5. n. 179. aut agitur de matrimonio dissolvendo & alia concurrere debent requisita, aut de matrimonio contrahendo, nec opus est aliis concurrentibus admniculis Sed hæc distinctio etsi rigore & mente juris verior sit, usu tamen fori, si Farinacio credendum, non videtur, adeo præcisè observari, quoniam Dd. omnes indistinctè loquuntur. d. l. n. 180. §. seqq. Quod eò usq; extenditur, ut licet ex proposito illuc fuerint ordinati testes, tamen probent. d. l. n. 181. Hinc pro cautelâ à Doctoribus in civilibus receptum est, ut si creditor Debitorem suum velit inducere ad confitendum, quod præsentibus testibus noknerat, testes ille uti vocantur, cortinatos adhibeat, alleg. Auth. n. 182. pag. 404. Atq; hoc primum membrum ad declarationem solius delicti commissi, vel Negotii celebrati quovè spectat.

C 1

§. 10, Si

De audi- §. 10. Si itaq; in tali locò fuerint testes cortinati, ubi
in proprio tale quid committitur. 2. Exigitur, ut bene notam habeant
2. requis- vocem Contrahentium vel aliud agentium, & quidem eò
rum. ipsò tempore, quò Actus vel Contractus aliquis est cele-
bratus. Qui autem deponit de clamore, ille etiam clamo-
ris notitiam probare debet, vox enim non involvit clamo-
Vocis no- rem, *Farinac. d. qv. 69. n. 172.* Ita notitia vocis ex tribus
titia tri- potissimum colligitur (1.) ex Contangvinitate, & sic pater
bus ex cau- filii vocem exactè nosse creditur. (2.) ex vicinitate, unde
sis colligi- vicinus præsumitur scire acta vicini *l. 9. C. de Nupt.* (3.) Ex
itur familiaritate & conversatione *Dn. Stryk. de iure sens. Disp. 2.*
cap. 4. n. 31. & Disp. 3. c. 1. n. 11. & seqq. Quod priorum basis
requisi- & fundamentum est, *d. l.* Atq; hinc assertio patris non sa-
limitatio cit veritatem, si filius aliquot annos abfens fuerit, *Menoch.*
Vox mu- de *Presumpt. lib. 2. Presumpt. 53.* Vox verò non inmutata regulari-
tata non ter præsumitur, vel aliud subiectum, quod vocem imite-
presumi- tur, substitutum; intellige mutationem, delictum, vel con-
itur. tractum aliquem subsequentem, non antecedentem, quo-
niam qui personam bene novit; qualiter etiam vocis
exactissime distingvere potest, *Dn. Stryk. cit. loc. n. 22. cum*
seqq. Itaq; hoc secundum membrum ad solam declara-
tionem personæ, ubi delictum vel contractus jam tum
extra controversiam est, pertinet, quam auditu etiam posse
declarari dubium non est. *Farinac. de testib. lib. 2. q. 62. n.*
n. 45. Mascard. de probat. V. 1. Concl. 278 n. 15. ac proinde ad
ejus deductionem ulteriorem, si forte Actus simul sit
probandus.

De audi- §. 11. Requirimus 3: ut personæ, à quibus testes: quid
tu & pro- audiverunt, sanz fuerint; de infirmis enim & ægrotis non
prio 3. re- validè satis deponitur, *Farinac. d. l. n. 188.* Imò Testimo-
quisitum nium hoc longè perfectius judicamus, si testes insuper
Amplia- probare possint, non alios nisi nominatos in dictò locò
rio. fuisse, ne quidè adesse potuisse, quod vel procedit in eò casu,
ubi delinquentes vel contrahentes auditi sunt in tali Ca-
merà, in quam nisi per unum ostium non patuit introi-
tus *d. Auth. 194.* Qua ratione testes, cortinati tam quoad
decla-

declarationem personæ quàm quoad actum celebratum
designandum, præsertim si Judici ita visum fuerit: *ead. n.*
196. plenam merebuntur fidem *l. c. 6. per totum.*
§. 12. Quæ hæcenus dicta; dicta sunt de auditu pro-
prio, *Auditum vero alienum* quod attinet, duo maxime
sunt attendenda; Persona nimirum in quâ quæ scilicet audi-
vit, & persona, ex quâ aliquid est auditum *Dn. Stryk. in tr.*
de iure sens. Disp. 3. c. 3. n. 29. p. 191. Priorem si respiciamus
requiritur ut sit gravis, omni exceptione major, nec sus-
pecta, nec quodammodo in famis, sed omninò fide di-
gna, *c. 47. extra de testib.* in probatione enim extraordinariâ,
qualis hæc est, testes aliter comparati esse non debent. *Stryk.*
d. l. n. 23. Gravitas tamen non à Dignitate, sed fide testi-
ficatur, *Gloss. in d. c. 47.* Deinde etiam necesse est, ut audi-
verit ea, de quibus testis est, ante litem contestatam per
verba in *cit. cap. 47. ibi: & ante litem motam testifi-*
cata didicerint apertissima & rationem, quam adducit *Dn.*
Stryk. d. n. 27. pariter sub *n. 28.* exceptiones quasdam sub-
nectens. Imò & certo persuasum sibi habere debet & cre-
dere, ea, quibus deponit ita esse, nec aliter se habere, nec
dubitare de depositione propriâ *d. Auth. n. 38.* cum sem-
per ita viderit & nunquam contrarium actum observave-
rit, nec à senioribus & majoribus aliter audiverit, nec ma-
jores ipsi à suis majoribus aliter perceperint. *Stryk. de*
Jure sens. Disp. 3. c. 3. n. 28. Weil, er es niemahls anders ge-
sehen / noch von seinen Etern und Vorahren anders gehö-
ret; desgleichen daß es uber Menschen Gedenschen also die ge-
meine Saxe gewesen / *Klock. Vol. 1. conf. 29. n. 39. Brunn. ad*
l. 28. n. 2. ff. de prob. p. 62. Schneidew. ad Inst. de usu cap. rub.
de speciali præscript. n. 37.

§. 13. Ratione Posterioris res ita se habet, ut Testis dicat,
se se audivisse à personis itidem omni Exceptione majori-
bus, sed antiquioribus, & ætate superioribus, jamq; præde-
functis, aut ita absentibus, ut eorum copia haud sperari
possit, *c. 47. extra de testib. Dn. Stryk. d. l. n. 30.* Illarum non
unam, sed plures vel duas ad minimum, *d. c. 47. & l. 12. ff.*

Probatio
de auditu
alienò, dicitur
as perso-
nas atten-
dit
Circà per-
sonam in
quâ re-
quisita

de testib. etiam non interrogatus nominet, quæ nominatio adeo est necessaria, ut simpliciter deponens planè nihil que ad- re debent, si agatur de factis antiquis, l. 28. ff. de probat. l. 2. esse debent §. 8. ff. de aqu. plu. arc. de consanguinitate & affinitate c. 47. exceptio. extra de testib. Vid. supra cap. 4. in aliis verò tantum potiora, quæ Judex arbitrabitur, desiderantur. Menoch. Arbitr. Jud. Quest. c. 475. n. 2. Quibus jam præsuppositis, inferre audemus, Omnes & singulos, ad dicendum testimonium, admitti posse, si præscriptus huc usque modus observetur, etiam si sint cæci, modo non sint de superius exceptis, vel Lex expressè perfectius testimonium postulet. vid. §. 7. h. cap.

Quot te- §. 14. Hic ultimò, non sicco pede prætereunda est quæ- stio: Quot testes necessariò adesse debeant, ut valeat depo- sitione de auditu? Et cum aliàs juxta ordinem Judiciorum com- munem, unicus testis non plenè probet, & si præclari cu- riz honore fulgeat, l. 9. §. 1. C. de testib. Etiam hic admini- mum duos adesse debere statnimus Farinac. d. 9. 67. n. 93. Ubicunque enim numerus non est expressus, duos sufficere evincit l. 12. ff. de testib. ibiq. Brunnem. l. 217. in fin. ff. de V. S. quod Juri Divino consentaneum est. Matth. 18. v. 16. 2. Corinth. 13. vers. 1. B. Geisler. in Disp. de numer. Testium th 25. & seqq. nisi ex certâ causâ plures requirere visum fuerit l. 1. §. ult. l. 3. §. 2. ff. de Testib. Ita & vice versâ in testimonio de auditu auditus, testes non ab unò majorum, sed à duo- bus ad minimum audivisse, deponant, ad. testib. Pacian. de Prob. lib. 1. c. 9. n. 37.

An testes §. 15. An verò testes illi de auditu deponentes cogi pos- cogi possint ad dicendum testimonium, disquiritur. sunt? Quod pro meritò de omni jure affirmandum l. 16. C. de testib. tot. 1. extra de testib. cog. O. P. S. tit. 22. ratio petenda est ex l. 9. ff. de Munerib. & honorib. fit verò hæc coactio communiter vel captis pignoribus arg. §. 3. Inst. de Sati. dat. vel multâ indictâ, LL. Civilibus indefini- tâ Rudger Roland de Commissar. P. 2. l. 3. cap. 7. n. 10. Quæ Jure Sax. statuta est, nempe decem aurcorum Rhenensium

um inter Judicem & producentem dividendam, & ag- gravari proratione circumstantiarum potest O. P. S. d. t. 22. ibique B. Philipp. Conf. un. n. 3. p. 232. Ab hæc tamen Excepti- violentiâ excipiuntur Parentes & liberi l. 6. C. de testib. ones. Carpx. p. 1. C. 6. D. 50. Brunn. ad l. 9. ff. de testib. n. 1. & 2. ubi exceptiones. Fratres, l. 1. §. 10. de Quest. Affines, qui pa- rentum, liberorum & fratrum locum obtinent, nec non Consanguinei Collaterales ad 6 & 7. usque gradum, l. 4. & 5. ff. de testib. l. 110. ff. de grad. & affinib. Senes & milites l. 2. ff. de testib. Publicani & Valetudinarii & qui cum Magistra- tu Reipubl. causâ absunt, l. 8. l. 9. eod. Item sacerdotes Sacertotes in revelandis secretis Confessionis Gail. 1. obs. 100. n. 8. ubi nec volentes admittuntur, can. sacerdos 2. de penit. dist. 6. c. 2. extra de off. Jud. extraord. c. 13. extra de Excess. prelat. B. Philipp. ad Decis. Elect. Nov. 1. obs. 4. nisi confessio in delicto committendò, aut periculum sit, ne opprimatur innocens qvo tamen à nomine confessi, quantum fieri potest absti- nendum, B. Brunnem. ad l. 8. ff. de testib. n. 3.

CAPUT VI.

DE

FINIS.

§. 1.

Finis nostri thematis sit triplex, tum Intentionis, tum Finis est Perfectionis, tum Privationis, Vid. B. Philipp. in tract. triplex. de substat. c. 4. commate 1. p. 286. Finem intentionis in Definitione nostrâ expressimus, qui est, ut fides judi- ci fiat l. 12. ff. de Probat. ad sortandum animi motum in ferendâ sententiâ l. 3. §. 2. l. 20. §. f. ff. de testib. l. 40. ff. ad L. Aquil. Finis Per- §. 2. Ex quo, uti & reliquis supra positis promanat Finis Per- Finis perfectionis seu Effectus probationis de auditu, facti nis, qui pro diversitate specierum, diversus est. Nam in au- varios ef- ditu proprio, si Judex accuratè attendat, supra dicta, factus pro- requisita omnia, indubium est, illum judici pro sen- ducit tentiâ vel condemnatoriâ, vel absolutoriâ ferendâ, ex auditu l. 4. C. de Edendo. l. 9. C. de O. & A. l. 14. ff. Proprio de pro in Civilib.

de probat. plenissimam facere fidem. *Wissenb. Diss. 43. th. 13. p. 438. non obst. c. 3. extra de success. ab intest. Vid. Farinac. d. Q. 69. n. 142. & seq. Dn. Stryk d. Diss. 3. cap. 2. n. 5.* Ratio est evidentissima; cum omni testi de re sensu corporeo deponenti firmissimè credatur, cur non & de auditu proprio testificantis! *Mascard. de probat. Vol. 1. Concl. 278. n. 8. Jacob. Menoch. A. J. Qv. lib. 2. cas. 475. n. 15.* In Criminalibus verò in Criminalibus verò indicium ad torturam concurrente famâ & aliis adminiculis; Juxta regulam à Fulvio Paciano de Probat. lib. 1. c. 10. n. 4. traditam: In quibus probatio ad auditum plenam facit fidem in civilibus, in illis facit indicium ad torturam in criminalibus. Cujus asserti ratio posita videtur in difficultate probandi, probationisq; evidentiâ, quæ in criminalibus requiritur. *Farinac. c. l. n. 90.* quam sententiam confirmat aliqvd præjudiciò Academiæ Francofurtanæ *Stryk. d. Diss. 3. c. 1. n. 39. & seqq. ubi n. 42.* in puncto adulterii, cum testis deposuerit, se audivisse, quod quater accusatam carnaliter cognoverit, conjunctis aliis adminiculis, Facultatem torturam Anno 1670, d. 2. Maji adjudicasse, refert; quam, remotis illis adminiculis, non adjudicassent. *Zanger. in tr. de Quest. cap. 2. n. 213. p. m. 831.* In crimine tamen lætæ Majestatis, puta cum de conspiratione; quæ communiter inter privatos lares parari solet, deponatur, auditum plenè probare, autumat. *Farin. d. Quest. 69. n. 192. adde L. 7. pr. ff. ad L. Jul. Majest. L. 10. pr. & §. 1. ff. d. Question.*

Singulare est in Crimine Læte Majestatis. §. 3. De auditu aliendò pariter res expedita est; in casibus in præced. capite enumeratis plenam non minus merebitur fidem, si debita observetur ratio. *Farinac. d. l. n. 31. & seqq. Menoch. A. J. Qv. lib. 2. conf. 475. Mascard. de prob. Vol. 1. Concl. 137. n. 48.* Extra vero illos casus etiam si Auctor sit demortuus, Pacianus l. 1. c. 9. n. 21. præsumtionem tantum faciet, illamq; non oneris probandi translativam, sed admulationem duntaxat, *Farin. d. l. n. 34. Fachmens lib. 11. contr. 66. p. 30.* nec ad capturam (quid dicam torturam?) sufficientem, ob rationes à Dn. Snykio in d. cap. 3. n. 49. & seqq. allegatas.

§. 4. Atq;

§. 4. Atque in his consistit finis intentionis & perfectionis Probationis de auditu. *Finis Privationis, sive rationis* ratio contrariorum sequitur, qui est defectus probationis consistit num l. 4. C. de Edendo. l. 9. C. de O. & A. ubi reus non tam ab instariâ, quam ab ipsâ actione absolvitur c. 3. extra de caus. Etu probat. poss. & pign. cap. f. extra de Jurej. Dn. Swendendorff. ad Eckolt. tionis est ff. de Probat. n. 6. Dissentit Eckolt. all. loc. propter l. 10. §. 3. ff. de Edend. L. 31. ff. de Jurej. 2. Formæ amissio, in cap. 2. In for- proxime precedente, forma enim ad amissum est observan- me amiss- da c. 29. extra de Rescrit. Spoliat. c. 22. extra de Rescript. eâque sione neglectâ totus actus vitatur. B. Philip. ad Decis. El. Nov. 3. In testi- 38. Obs. 2. n. 13. 3. Testium inhabilitas, d. cap. 5. 4. Ob- um inha- jectum non ad æquatum in c. 4. & 5. Reprobatio; quæ est a- bilitate. 4. In obje- ctur. O. P. S. tit. 21. Carpz. tit. 23. artic. 2. §. 2. vel exceptio- Etò nò ad- nes peremptoræ, in ipsâ litis contestatione, sub pœnâ de- equanto. sertionis oppositæ. l. 9. vers. Habite C. de Except. l. 18. ff. 5. in Re- common. divid. O. P. S. Tit. 21. §. Da auch. Philipp. in Usu Pr. probatio- Inst. lib. 4. Eccl. 68 probantur. Magnif. Dn. Born. in alleg. ne. Disp. ad univers. jus Jud. 1. l. 53. Et proceditur cum eâ, ferè, ut in probatione diximus, nisi quod jure Sax. Terminus, in nostrâ testium probatione, à die insinuata citationis ad publicationem attestationum audiendam currere incipiat. Const. Elect. Aug. 16. P. 1. O. P. S. Tit. 21. verb. iedoch aber. ibiq; B. Philipp. Consider. 1. n. 2.

CAPUT VII.

DE

AFFINIBUS.

§. 1.

AFFINIA sunt reliquæ Probationum species, de quibus *Affinia.* Mascard. de Probat. V. 1. in præem. imprimis verò probatio ex famâ, nec illa, quæ infamæ opponitur l. 5. §. 1. ff. de Extraord. cognit. nec quæ à vanâ populi

D

voce

voce oritur *L. 12. §. 1. Q. de Penis.* Sed ea, quæ est communis opinio voce manifestata ex suspitione proveniens *L. 10. §. 5. ff. de Quest.* quæq; originem trahit à personis fide dignis, gravibus, juridicis, de quarum commodò non agitur, & ubi apparet à quâ nam ratione & causâ eadem proveniat. *Mascard. de probat. l. 2. Concl. 749. n. 9. Dn. Stryk. d. tr. c. 4. per tot.*

Epilogus.

Hæc sunt, quæ placido Eruditorum examini, iudicioque subiecti, ipse fictus certissima, fore; ut, quæ vel minus accuratè vel non sufficienter in materiâ hâc expressit animus adhuc infirmus, nec ad omnia satis præparatus, benevolentius suscipiant, faventiùs legant, æquius interpretentur omnes, quorum tanta semper apud me est eritque Autoritas, quanta Veneratio ab illustri ipsorum, culmine proficiscitur, quantaq; informatio & eruditio ab ipsorum humanitate in subjectissimos etiam redundat. Deo vero Ter Optimo Maximo piissimas gratias referens; eundem supplex imploro, ut omnia, quæcunq; ausus fuerim, in sui gloriam, Reipublicæ patriæ amorem proximique emolumentum dirigere velit. Hic est eritque semper mihi propositus exoptatusque.

FINIS.

Errata.

In Cap. 2. lin. 8. in f. pro *illum*, legas *illum*. Cap. 4. §. 5. lin. 4. pro Cap. 17 leg. 27. d. c. 4 §. 5. lin. 24. pro n. 13. leg. 139. p. 398. fac b. c. §. 9. lin. 14. pro l. 2. lege l. 3. Reliqua, quæ fortè irrepleverunt B. L. æquius corrigat.

Cò-

COROLLARIA.

I.

Testes ad probandam consanguinitatem deponentes, non videntur singulares, etsi unus dicat, se à duobus audivisse, alter verò ab alijs duobus. *Stryk. de Jure sens. d. 3. c. 3. n. 35.*

II.

Testes ad perpetuam rei memoriam non solum deponunt de auditu alienò, sed etiam de proprio, *Diss. cit. Autor d. l. n. 45.*

III.

Auditus non excusat à dolò, si quis injurias ab aliò auditas propalet, juxta vulgatum: *Werntan hilft nicht.* *Schneidew. ad tit. Inst. de injur. §. 1.*

IV.

Faber vel alius cum strepitu laborans, qui laboris sonò auditui Doctoris aut Studiosi molestus est, à vicinitate potest depelli. *Dn. Stryk. d. t. Disp. 3. cap. 2. n. 10. seqq.*

D

Ad

Ad
Nobil. Dn. Respondent.
Civem & Amicum M. Di-
lectissimum.

Auditum in cathedrâ tractas, res mira,
loquendo:
Audiet Auditum hunc Patria Docta
Tuum.

D. Val. Alberti, P. P.

Quanta in Jure tibi fuerit solertia, Amice,
Testibus haud opus est, hæc documenta pro-
bant,

Ex auditu alii; probat & confessio nostra,
Det Deus ut tandem digna habæa probent.

Mens & votum

PRÆSIDIS.

Judicibus nequeunt sat demonstrata videri
Quæ vagus *Auditus* nîl nisi certa facit,
Quid probet *Auditus*? Te vero cum audio fantem,
Clarum est, Te docti nomen habere Viri.

A. H. Möllerus, Lubeccensis.

DE

XVII.

GRYPHE POMERA- NORUM,

Consensu Amplissimæ Facultatis
Philosophicæ in Univerf. Gryphisvaldensi
disputabunt.

GEORGIUS CHRISTOPH.
GEBHARDI, Philos. ac Opt. Art.
Mag. Prof. Mathes. Extraordinarij,

&
JOHANNES FRIDERICUS
MULLERUS,

d. 6. Junii, Anno 1692.

GRYPHISWALDIÆ,

LITTERIS DANIELIS BENJAMINIS STARCKII,
REG. ACAD. ТРОГР.

